

Izbaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwall 4004

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$4.00 Entered as second-class matter January 18, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PETEK, 21. SEPTEMBRA (SEPT. 21), 1945 Subscription \$4.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 184 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Sporazum o meji med Jugoslavijo in Italijo!

Trst postane svobodna luka pod mednarodno kontrolo

RUSKA FORMULA SPREJETA

London, 20. sept.—Svet zunanjih ministrov petih velesil—Rusije, Velike Britanije, Amerike in Kitajske—je sinoči naznanil dosego sporazuma glede začetnja nove meje med Jugoslavijo in Italijo. Meja bo začrtana na podlagi narodnosti prebivalcev, da bo čim manjše število teh prišlo pod tujo vlado.

Deklaracija, objavljena po dveh sejah članov sveta zunanjih ministrov, omenja sprejete zaključke glede Trsta, ki je zdaj v italijanskih rokah. Zaključek je, da postane Trst svobodna luka pod mednarodno kontrolo, toda vsaka narodnost bo dobila suvereniteto nad ljudstvom, ki govori njen jezik.

Osvojene bodo provizije glede mednarodne kontrole Trsta, da se zagotovi prehodne naprave in sredstva na podlagi enakopravnosti Jugoslaviji, Italiji in državam centralne Evrope. Provizije bodo slične onim, ki veljajo za vsa svobodna pristanišča na svetu.

Svet zunanjih ministrov je v bistvu osvojil formulo ruskega zunanjega komisarja Molotova glede začrtanja nove meje med Jugoslavijo in Italijo in bodočimi Trsta. Molotov je pojasnil namulo na sestanku s časnikiarji. On je dejal, da morajo Slovenci in Hrvači dobiti ozemlje, ki jim spada, Italija pa naj obdrži kraje, ki so italijanskega značaja.

Deklaracija pravi, da bo nova meja v glavnem začrtana po etnični liniji. Sprejet je bil sklep, "da posebna zavezniška komisija po preiskavi na licu mesta začrta bodočo mejo med Jugoslavijo in Italijo."

Očitno je, da sporazum, dosežen na konferenci zunanjih ministrov, daje manj Jugoslaviji kot je zahtevala, dočim je Italiji odvzel več kot je bila pripravljena dati. Končna odločitev o vseh zadevah, nanašajočih se na mirovno pogodbo za Italijo, zavisi od držav v krogu Združenih narodov, ki so napovedale vojno Italiji.

Sporazum glede začrtanja nove meje med Jugoslavijo in Italijo je prvi viden uspeh konference zunanjih ministrov petih velesil, ki se je pričela pred devetimi dnevi. Pred njimi je še mnogo problemov, katere bodo morali rešiti.

Ameriški državni tajnik James F. Byrnes je apeliral na Johna F. Dullesa republikanca in odvetnika, ki je svetovalec ameriške delegacije na londonski konferenci, naj obišče vzhodno Evropo ter študira položaj. On naj bi po končanju študije svetoval Ameriki, kakšno stališče naj zavzame, ko se bodo pričele diskusije o zamotanih problemih in vprašanjih. Ameriška delegacija kaže zaskrbljenost glede težavnih političnih vprašanj. Byrnes je predlagal, naj pomočniki zunanjih ministrov obiščejo Italijo in Trst ter študirajo situacijo. Dulles ne bo član grupe pomočnikov-zunanjih ministrov.

Razprave o omejitvi italijanskih oboroženih sil, plačevanju reparacij in usodi italijanskih kolonij v Afriki so razkrile nova trenja. Velika Britanija in Amerika sta zavzeli stališče, da Italija ne sme imeti velike armade, temveč se mora zanašati na Združene narode za zaščito. Molotov je izjavil, da je proti omejitvi italijanskih oboroženih sil. Očitno je, da je on proti ustvaritvi precedenta, ki bi pozneje lahko

postal argument, da morajo tudi države, ki spadajo v rusko sfero vpliva, znižati oborožene sile. Rusija hoče, da Bolgarija, Rumunija in Ogrska vzdržujejo velike armade, ker so, kakor Poljska, Jugoslavija in Čehoslovakija, dejansko in potencialno njene zaveznice.

Rusija bo vztrajala pri zahtevi, da ji mora Italija plačati odškodnino v vsoti \$600,000,000, ker so se njene divizije borile na strani Nemcev proti sovjetskim silam na vzhodni fronti. Amerika je namignila, da ne bo zahtevala odškodnine od Italije. Njeno stališče je podprla Velika Britanija.

Domače vesti

Is Penne

Cliff Mine, Pa.—Iz vojaške službe so bili odpušteni Fr. Jaki, Frank Šifler in Albert Suša, na dopustu pa se nahajata Herman Šifler in Viktor Pregelj, vsi člani društva 145 SNPJ.—Poročena sta bila Mathew Tangeršič in Clara Powell. Ženin je član omenjenega društva in žeteli je, da tudi svojo ženo pripelje v društvo. Obilo sreče!

Is Minnesoto

Duluth, Minn.—V bolnišnici St. Marys se že več časa nahaja rojak Zobec iz Towerja.—Na Evelethu je umrla Mary Perušek v starosti 53 let.

Is Clevelanda

Cleveland, O.—Dne 17. t. m. je v bolnišnici Charity umrla Frances Erjavec, roj. Kukec, stara 58 let in doma iz vasi Sonček na Dolenskem, odkoder je prišla v Ameriko pred 33 leti. Bila je članica SDZ in tukaj zapuščala moža, sina in dve hčeri, v starem kraju pa tri sestre.—V mestni bolnišnici je po dolgi bolezni umrl Louis Tehovnik, star 55 let in doma iz Celja na Štajerskem. V Ameriki je bival 33 let; v stari domovini zapuščala dve sestri in enega brata.—Joseph Drašler je prejel kablogram od svoje žene in sina iz Borovnice, v katerem mu sporočata, da so vsi zdravi.—Anton J. Terbovec, urednik Nove Dobe, je bil obvešččen, da je njegov sin Sgt. Edison A. Terbovec umrl 29. avg. na Novi Gvineji v starosti 22 let.

Is Milwaukeea

Milwaukee, Wis.—Dne 4. t. m. je umrla Josephine Vidergar, doma iz Čemšenika pri Kamniku na Gorenjskem. Zapuščala moža, dva sinova in hčer ter tri sestre.—Istega dne je umrla Anna Petušek, ki zapuščala moža, štiri sinove, tri hčere in sedem vnukov.—Poročeni so bili Stanley Laurič in Loraine Kranhan, Joseph Unverzagt in Eleanor Čepak ter Theodore Koman in May McKenney.

Diktator Franco zagovarja svoj režim

Madrid, Španija, 20. sept.—Diktator Franco se je v svojem govoru pritoževal, da v njegovem gibanju ne razumejo zunaj Španije. "To ni bilo nikdar gibanje ene stranke," je dejal. "Dvignilo se je v obrambo naše vere, domov in dela. Vlada sloni na naukih evangelija in valed tega v Španiji ni moralnega in materialnega kaosa, ki se očituje v drugih državah."

Poslanik za Finsko imenovan

Washington, D. C., 20. sept.—Predsednik Truman je imenoval Maxwella M. Hamiltona za poslanika na Finskem. Amerika je nedavno obnovila diplomatske odnose s Finsko.

Zavezniška zasega japonskega zlata

Velike industrije bodo razkosane

Los Angeles, Cal., 20. sept.—Edwin W. Pauley, reprezentant Amerike v zavezniški komisiji za reparacije, je dejal, da bodo zavezniški zasegli japonsko zlato kot odškodnino. Vrednost zlata se ceni od tristo milijonov do milijarde dolarjev.

Pauley je na sestanku s časnikiarji dejal, da bo čez nekaj tednov odpotoval v spremstvu mornaričnega tajnika in reprezentanta vojnega departamenta na Japonsko, kjer bodo formulirali reparacijsko politiko. Glede japonskega zlata je dejal, da bodo zavezniški skrbeli, da ne bo z njim razpolagal cesar Hirohito.

"Zlato je ena stvar, katero lahko zasežemo," je rekel Pauley. "To bo le deloma krilo naše skupne vojne stroške, da ne omenjam izgub življenj zavezniških vojakov. Mi se ne zanimamo za japonske stroje, ki so le slab posnetek naše lastne mašinerije. Odstranili bomo vse, kar ima vojno potencialnost, da Japonska ne bo mogla voditi vojne v dogledni bodočnosti. Naprave, katere je Japonska zgradila na Kitajskem in v Koreji, bodo ostale in služile obema deželama pri gradnji industrij."

Pauley, ki je bil blagajnik demokratske stranke, je dalje rekel, da so govorice glede popustljivosti ameriških vojaških avtoritet napram Japonski brez podlage. "Namen Trumanove administracije ni naložitev lahkih mirovniških pogojev Japonski," je dejal. "Veliki japonski industrijski koncentri, kot sta Mitsui in Mitsubishi, bodo razkosani in premoženje zaseženo."

Pauley se je nedavno vrnil v Ameriko iz Evrope, kjer je imel razgovore s člani zavezniške komisije za reparacije. Časnikarjem je povedal, da bo vzelo najmanj šest mesecev, preden bo ugotovljena vrednost zlata, ki so ga zavezniški dobili v Nemčiji.

Nov letalski rekord dosežen

Iz Tokija v Chicago v 26 urah

Chicago, 20. sept.—Tri ameriške letelce trdnjave so pristale na čikaškem letališču po neprestanem poletu iz Tokija, japonske prestolnice. V 26 urah so preletele razdaljo 5995 milj med mestoma. S tem je bil dosežen nov rekord v letalstvu.

Trdnjave, ki so imele pristati na letališču v Washingtonu, so se morale spustiti na tla na čikaškem letališču, ker jim je zmanjkalo gasolina. Zaloge gasolina so se izčrpale, ker so morale leteti proti vetru.

Letelce trdnjave so nekaj minut krožile nad letališčem, preden so pristale. Priletele so s severozapadne strani. Prva trdnjava je pristala na letališču ob 4:43 popoldne, druga ob 5:30, tretja pa ob 6:10. Letala so pilotirali generali Emmett O'Donnell, Barney M. Giles in Curtis E. Le May.

Po nekaj minutah odmora so se letelce trdnjave dvignile v zrak in odletele proti Washingtonu. Med člani posadke so bili letalci, ki so vrgli atomski bombi na Japonsko.

Gradbene omejitve bodo preklicane

Washington, D. C., 19. sept.—Odbor za vojno produkcijo in federalne agencije so naznanili, da bodo vse omejitve glede gradnje hiš in drugih projektov preklicane 15. oktobra. Pričakuje se, da bo gradnja hiš zavzela največji obseg v zgodovini Amerike.

JUGOSLOVANSKA SPOMENICA MINISTROM VELESIL

Apel za nepristransko razsodbo

ZACRTANJE PRAVICNE MEJE

London, 18. sept.—Najvažnejši izvlečki iz spomenice, ki jo je predložil podpredsednik jugoslovanske vlade Edvard Kardelj svetu zunanjih ministrov v Londonu, glede teritorialnih zahtev od Italije, so sledeči:

Samoodločevanje ljudstev je eden glavnih ciljev Združenih narodov. Zmaga Združenih narodov je ustvarila potrebne pogoje za uresničenje teh ciljev in razmere za končno osvobodjenje in združenje vseh Jugoslovancev. Oni so se bojevali skozi vsjo vojno na zavezniški strani ter utrpeli naravnost strahotne izgube v boju za skupno stvar. Samo človeške izgube znašajo 1,700,000 duš.

Mir, ki ne bi dal pravice do združenja narodu, ki je vedno ljubil svobodo, ne bi bil privičen mir.

To je vzrok, da Jugoslavija naslavlja na vlade svojih velikih zaveznikov prošnjo, da nepristransko presodijo njene zahteve.

Jugoslavija pričakuje, da bodo zavezniški priznali v celoti njene zahteve za etnografske teritorije njenih narodov—Slovencev in Hrvatov—kajti rektifikacija je potrebna za normalno gospodarsko in kulturno življenje z njenimi zapadnimi kraji in vsled obrambe njenih zapadnih mej.

Neispodbitna pravica

Upravičene jugoslovanske zahteve do zgoraj omenjenega teritorija—pretežnega dela, ki je poznan kot Julijska Krajina—temelji na neizpodbitnih dejstvih.

Teritorij, ki je znan kot Julijska Krajina, sestoji iz slovenskega Primorja, Beneške Slovenije, Trsta in Istre. Na vzhodu se razprostira med jugoslovansko-italijansko politično mejo, kakor je bila določena na podlagi mirovniških pogojev, in jugoslovansko-italijansko narodopisno mejo na zapadu.

Jugoslovansko-italijanska narodopisna meja je zemljepisno zelo razločno začrtana in je skoro spojena na eni strani z Dinarskim gorovjem in Julijskimi Alpami, na drugi pa s severno italijansko ravnino.

Na ravnini žive Italijani oz. Furlani, toda že v bližnjih gorskih vaseh živi kompaktno jugoslovansko prebivalstvo. Med tema dvema narodopisnima krajema se tu in tam vlečejo ozki pasovi ozemlja, na katerem je prebivalstvo narodopisno pomešano.

Samo zapadni del Julijske Krajine se dotika Alp, glavni kraji ozemlja pa so v bistvu del pokrajine Dinarskega gorovja, katero je glavno gorovje v južnovzhodni Jugoslaviji. Julijska Krajina ni v nobenem oziru del severne italijanske planote, kaj šele del Apeninskega polotoka.

Ze od časa preseljevanja narodov so bili nekateri kraji Julijske Krajine, to je slovenske Primorske, kompaktno naseljeni s Slovenci.

Slovenska Primorska sestoji iz Goriške, dela Kranjske, ki se imenuje Kanalska dolina, in Beneške Slovenije, katere je del slovenskega narodopisnega teritorija in je bila po prvi svetovni vojni priključena Italiji.

Gorica je mesto s slovenskim imenom, katero so ustanovili nemški grofje. To je edino mesto na Primorskem, ki ima mešano prebivalstvo. V Gorici so živeli Slovenci skozi stoletja, po (Nadaljevanje na 3. strani)

"Lord Haw Haw" obsojen v smrt

Spoznan je bil za krivega izdajstva

London, 20. sept.—William Joyce, znan pod imenom "Lord Haw Haw," je bil na obravnavi pred britskim sodiščem spoznan za krivega izdajstva in obsojen v smrt na vešalih. Obsodbo je izrekel Frederick Tucker, predsednik sodišča.

Joyce je bil v službi Josepha Goebbelsa, ministra nacistične propagande, ki si je končal življenje, preden so Rusi okupirali Berlin. Siril je po radiu nacističsko propagando, ko je bila Velika Britanija zavojevana v borbi z Nemčijo. V svojih govorih v angleškem jeziku je poveljeval nacističko oboroženo silo kot nepremagljivo in blatil Veliko Britanijo in zavezniške države.

Zagovorniki Joyceja so trdili, da je Joyce ameriški državljan, ker je bil rojen v New Yorku, in da britsko sodišče ga sploh ne bi smelo soditi. Porotniki so se posvetovali samo 25 minut in potem podali izrek, da je Joyce zakrivil vse, kar mu je očitala obtožnica. Po izreku porotnikov je sodišče naznanilo obsodbo.

Velika množica je bila zbrana pred sodiščem. Naznanilo, da je bil Joyce obsojen v smrt na vešalih, je navdušeno pozdravilo. Zagovorniki so izjavili, da bodo vložili priziv proti obsodbi.

Politične demonstracije v Argentini

Ljudstvo ignoriralo svarilo vlade

Buenos Aires, Argentina, 20. sept.—Ljudstvo je večeraj uprizorilo največje politične demonstracije in s tem dalo razumeti, da hoče demokratično vlado. Svarilo polkovnika Juana Perona, podpredsednika vlade, da bodo demonstracije izzvale bitke, je ljudstvo ignoriralo.

Cez 150,000 se je udeležilo demonstracij in pohoda po glavnih ulicah argentinske prestolnice. Nosili so zastave in vpili: "Proč z diktaturo!"—"Proč s Peronom!" in "Mi hočemo in moramo dobiti svobodo!"

Demonstracije so bile zaključene brez vsakega incidenta. Nemirov in izgrediv ni bilo. Ljudstvo je pokazalo, da se ne strinja, temveč obsoja sedanjo argentinsko vlado generala Edelmira Farrela.

Francoska akademija izključila Petaina

Pariz, 20. sept.—Francoska akademija politične znanosti je izključila maršala Petaina kot častnega člana. Petain je bil na obravnavi pred francoskim sodiščem obsojen v smrt na obtožbo izdajstva svoje dežele, potem pa pomilostjen v dosmrtno ječo. On se nahaja v trdnjavski jetnišnici v Pirenejih v bližini španske meje.

Pogajanja med Ameriko in Ekvadorjem

Washington, D. C., 20. sept.—Pogajanja, da Amerika da posojilo Ekvadorju v vsoti \$15,000,000, so se pričela v Washingtonu. V zameno za posojilo naj bi Amerika obdržala letalske in mornarične baze, katere je zgradila na ekvadorskem ozemlju v vojnem času. Ekvador potrebuje posojilo za gradnjo cest, mostov in drugih projektov.

Poljaki odhajajo iz ameriške cone

Berlin, 19. sept.—Evakuacija Poljakov iz ameriške okupacijske cone se je pričela. Pričakuje se, da bo dovršena pred zimo. V ameriški coni se nahaja okrog 325,000 Poljakov.

Čistka v japonskem kabinetu napovedana

Nadaljnji ministri bodo izločeni iz japonskega kabineta v čistki, katere cilj je odstranitev vseh, ki so imeli važne pozicije v vojnem času. Tokijski list Nippon Times suspendiran. Vlada obdolžena zavlačevanja rešitve živilskega in drugih problemov.—Prve ameriške bojne ladje dospele v Sanghaj po osmih letih.—Koraki za razglas neodvisnosti Koreje storjeni. Poveljstvo ameriške okupacijske sile razveljavilo japonske zakone

Tokio, 20. sept.—Japonski krogi, ki dobro poznajo notranjo situacijo tokijske vlade, z gotovostjo trdijo, da bo cesar Hirohito podal abdikacijo še letos. S tem korakom bo Hirohito prevzel odgovornost za "nesrečno" vodstvo izgubljene vojne.

Obenem mu bo abdikacija dala priliko, da se umakne iz neprijetnega položaja, ko se mora "božanski" vladar pokoriti ukazom tuje generala in je istočasno zaznamovan za vojnega zločinca. Hirohito je baje nameraval odstopiti kot cesar japonskega imperija že večkrat med vojno, a so ga vsakokrat pregovorili njegovi vojaški svetovalci.

Ako bo Hirohito odstopil, ga bo nasledil njegov sin prestolonaslednik Akihito, ki je star 12 let, prestol pa bi legalno zasedel šele z 18. letom. Do takrat bi vladal Hirohitov brat princ Čičibu, ki je star 42 let in je dve leti mlajši kot Hirohito.

Tokio, 20. sept.—Napoved je, da bodo nadaljnji ministri izločeni iz japonskega kabineta v čistki, katere cilj je odstranitev vseh, ki so imeli važne pozicije v vojnem času. To je v soglasju z načrti, ki določajo postritev kontrole nad Japonsko po zavezniških okupacijskih silah.

Nadaljnji tokijski list je bil suspendiran. Ta je Nippon Times, ki izhaja v angleškem jeziku. List je bil suspendiran, ker ni predložil uvodnika v odobritev zavezniškimi cenzorjem. Premier Higasi-Kuni je moral odstaviti Mamoru Šigemita, ki je bil član dveh vojnih kabinetov. Njegovo pozicijo je dobil Šigeru Jošida, ki je vodil opozicijo proti japonski vojaški klikki, ki je poglajala deželo v katastrofalno vojno.

Casniška agentura Domei je naznanila samomor generala Tanaka, ki je bil poveljnik japonskih oboroženih sil na Filipinskih otokih. Končal si je življenje s kroglo, čeprav ni bil na listi vojnih zločincev.

Princ Fumimaro Konoye, podpredsednik tokijske vlade, bo tudi dobil bro. Konoye je bil predsednik vlade, ko so japonske čete invadirale Kitajsko 1. 1937. Odstavljena bosta tudi general Tošičiro Obata in Taketora Ogata, ministra brez portfelja. Vsi so obdolženi, da so vodili opozicijo proti naporom, katerih cilj je bil ublažitev napetosti med Japonsko in Ameriko pred izbruhom vojne.

Japonski tisk kritizira vlado. Očita ji med drugim zavlačevanje rešitve živilskega in drugih problemov. Na Japonskem je nastala brezposelnost in ljudje stradajo.

Dasi je general MacArthur odredil razpust "Črna zrna", teroristične organizacije, ko je Japonska kapitulirala, Jošida Lusuu, tajnik organizacije, še sedi v uradu v Tokiju. On je imel celo sestank z dopisniki ameriških listov.

Sanghaj, Kitajska, 20. sept.—Ameriške bojne ladje v to največje kitajsko pristanišče mesto. V luko so dospele enote sedme ameriške bojne mornarice, katere poveljnik je admiral Kinkaid. Več tisoč ljudi se je zbralo ob pomolih in pozdravljalo prihod ameriških bojnih ladij.

Kitajci so pred prihodom bojnih ladij odstranili mine. Člani posadke ameriških bojnih ladij so šli na suho, ko so se ladje zadržale ob pomolih. Ameriške mornarične avtoritete bodo prevzele vse naprave v sanghajski luki in jih držale pod svojo kontrolo nedoločen čas.

Naznanilo pravi, da bo v Sanghaj dospel general Wedermeyer, poveljnik ameriških čet na Kitajskem. On bo ustanovil svoj glavni stan v tem mestu.

Seoul, Koreja, 20. sept.—Prvi koraki, ki naj bi ugledili pot razglasu neodvisnosti Koreje, so bili storjeni. Poveljstvo ameriške okupacijske sile v južni Koreji je razveljavilo vse japonske represivne zakone in ustanovilo prvo korejsko policijsko silo.

General A. V. Arnold, poveljnik ameriške okupacijske sile, je naznanil ustanovitev korejskih sodišč. Prvič po japonski okupaciji Koreje so domačini prevzeli mesta sodnikov. Japonci so podjarmili Korejo pred 40 leti.

Arnold je naznanil, da je bilo že veliko število korejskih političnih jetnikov izpuščenih iz zapora. On je odredil tudi kampanjo proti črnim tržiščem, ki so uspevala pod japonsko administracijo Koreje. Arnold je dejal, da bo ustanovil informacijski urad, ki bo obveščal Korejce o vseh važnih dogodkih.

Čistka japonskih policajev se nadaljuje. Čez tri tisoč policajev je bilo odstavljenih v zadnjih treh dneh in drugi bodo prišli na vrsto.

Ameriška vojaška komisija je naznanila, da bo Fuguzo Soda, direktor japonskega justičnega departamenta, postavljen pred sodišče. On je bil aretiran na obtožbo, da je sežgal japonske dokumente pred izkrcanjem ameriških čet v južni Koreji.

Ameriški kongresniki v Moskvi

Rusija bo iskala posojilo v Ameriki

Moskva, 20. sept.—Grupa ameriških kongresnikov je dospela v Moskvo in se sestala s premierjem Stalinom. Kongresniki so člani odbora, kateremu je bila poverjena študija povojnega gospodarstva v Evropi. Načelnik odbora je kongresnik Colmer, demokrat iz Missisipija.

Stalin je povedal kongresnikom, da bo Rusija iskala posojilo v Ameriki. Naglasil je, da bo vzelo več let težkega dela, da se Rusija opomore in popravi škodo, katero je utrpela v vojni, in zboljša življenjski standard ljudstva. Stalin je kongresnikom pojasnil ideje, kako bo Rusija plačala dolg Ameriki, če dobi posojilo, zaeno pa je naglasil, da je za utrditev prijateljskih vezi z Ameriko.

Stalin je izrazil mnenje, da morajo zavezniški prav tako trdo držati Japonsko kot Nemčijo, da ne bosta nikdar več ogražali svetovnega miru. Kongresnikom je razkril tudi detajle o demobilizaciji ruskih oboroženih sil.

JERNEJ V ŠPANILJO

E. K.

Trajalo je precej časa, preden se je družba umirila in pozabila na intermezzo. Petrič se je menda bal, da bi se kdo vrnil k miši, je zopet naslovil Marlina. To pot je miril svoj glas in vprašal je kakako kakor učence, ki prosijo učitelja za pojasnilo.

—Pa kaj vendar misliš o življenju po smrti? Ne pravim, kaj veruješ, le kaj misliš.

Marlinovo oko se je zmračilo, tista trpkost, ki je včasih tista v globocini njegovega pogleda, se je še poostriala. En tretje se mi je zdelo, da je vsaj let star, dasi mu je lice ostalo mlado in čelo gladko. Pa je pregovoril:

—Veliko vprašuješ, skoraj toliko, kolikor sem se sam izpraševal. Ugibam, ampak rad ne govorim o tem. Ali je smrt zadnji tren, ali je kakšen atom, ki ne prehaja v ostalim telesom in nosi življenje dalje? Ali je um energetska kakor snov, prihajajoča vna, pa kaj bi ponavljala vsa prava, s katerimi so večje prave od moje sile v Veliko živnost, pa niso dobile odgovor.

—Ustavil je besedo kakor da je predal.

—Če? —

Sedaj je bil Sterle tisti, ki je bil pravi za nadaljevanje. V njem smo ga vsi podprli. Marlin je očividno boril sam s seboj, nihče ne bi mogel vedeti, kaj mu je bilo. Naposled je bil kakor da govori v močnem gozdu ali v brezmejni puščavi.

—Če ostane kaj našega, kadar pravimo dožene, da smo znanenost mrtvi, tedaj je mogoče, so budisti v tej stvari ugovarjali? —

—Budisti? — se je začudil Sterle.

—Da, Indijci, Tibetanci in drugi narodi v Aziji.

—Pa kaj pravijo oni? — je vprašal Petrič.

—Da se človek nanovo rodi.

—Kaj? Da smo vsi že bili na svetu? — je vzkliknil Torin, ki je vedno rajši poslušal kot govoril. — "O tem bi morali vendar razpravljati," je dodal neverujoči Marlin.

—Zakaj? — ga je zavrnil Marlin; — nisi pozabil ničesar iz svojega življenja? O prvih letih je mladosti ne veš nič. Doba, si bil v materinem telesu, je kakor da je ni bilo.

—Pa zakaj? — je posegel vmes Torin, "zakaj bi mislil, da imamo prav?"

—Pravim, da utegnejo imeti v čem smrt res ni zadnji žareček. Tako misli dosti mojih ljudi, katerim se ne morem upreti.

—Kako da misliš ti, da je kaj tega mogoče? — je vprašal Sterle.

Nekaj neskončno mučnega je letelo preko Marlinovega obraza in mene je v srcu zabolelo, ker da je njegova muka prešla v moje prsi. Z dlanjo si pogladil čelo in potem zamahnil z roko pred očmi kot da hoče zagnati senco. Pogledal nas je vrsti in opazil sem, da smo se zresnili.

—Kako da mislim tako? — Smeje se, če morate, jaz vam povem, kar se nikomur nisem povedal. Sam imam pogostoma občutek, da sem že bil na tem svetovnem zadnje čase se ponavlja vse, čisto. Dosti ljudi je, ki trdijo, da se natančno spominjajo svoje prejšnje življenje, ali celo na več življenj. Jaz ne pravim tega. Le občutek imam in mislim, da je tako močan kakor da hoče prepričati. Kraje vidim, kjer nisem bil nikdar, pa jih lahko opisal kakor mesto, kot sem bil rojen. O, nisem bil nikomur kakor tisti konj, ki je vedel, kaj govori s kopitom in vedel računsko naloge kakor profesor. Kmečki hlapec sem bil. To ni moglo biti v Ameriki, ampak v popolnoma drugem kraju. Marsikaj je zelo nejasno, ampak kadar pridejo te sanje, so sanje, vem, da se mi je vedela velika krivica. Jaz pa nisem prepričan, da imam prav, ampak sem v pravico kakor v svoje življenje, kakor v kmetijo, ki sem jo bil obdeloval.

—Mene je zastajal dih. Rad bi vzkliknil, pa nisem mogel dati glasu od sebe.

—Marlin je nadaljeval: — "S tem trdim kmečkim prebivalstvom sem šel iskat pravi-

Jugoslovanska spomenica zunanjim ministrom velesil

(Nadaljevanje s 1. strani)

leg Nemcev in Italijanov (Furlanov.)

Leta 1848 se je Trst izrekel proti združitvi z Italijo. Prav tako ni moglo dobiti zamaha v tem mestu italijansko iredentistično gibanje. Za to je več vzrokov:

1) Tržačani so vedno dobro vedeli, da blagostanje mesta odvisi od zaledja, katero ni italijansko.

2) Prebivalstvo je bilo že od nekdaj mešano in v 19. in 20. stoletju je stalno rasla moč Slovencev na gospodarskem, kulturnem in političnem polju.

V času druge svetovne vojne so tržaški Italijani ponovno in jasno izrazili svojo voljo za pridružitve k državi, katera ima pritegniti slovensko večino v Julijski Krajini—to je Jugoslavija. Oni so podpirali partizansko gibanje od vsega začetka. Vstopili so v njihove vrste in v zadnjem letu vojne organizirali neodvisno četo v jugoslovanski armadi. Po osvoboditvi mesta je italijanska večina v Trstu sodelovala v skupnem mestnem svetu in mu dala podporo v polni meri.

Po prvi svetovni vojni se je pričelo brezovirno zatiranje slovenske in hrvaške manjšine v Italiji. Fakično se je pričelo zatiranje že v dobi med 1. 1918 in 1922, to je pred fašističnim režimom, potem pa je bil položaj še bolj neznošen.

Pričela se je sistematična italijanska kolonizacija na račun Slovencev in Hrvatov, zaeno pa je italijanska vlada vzpodbujala izseljevanje domačinov v Ameriko, Francijo in Jugoslavijo. Število italijanskih priseljencev v slovenske in hrvaške kraje je doseglo 150.000 oseb. Ustanovljen je bil celo poseben urad, ki je dajal nasvete italijanski vladi o pospeševanju poitalijančevanja v Julijski Krajini.

Narodopisna meja Julijske Krajine se prične ob Jadranskem morju, približno 25 km severozapadno od Trsta, v Trzinu, ki je industrijsko mesto z mešanim prebivalstvom, in teče proti severu do točke, kjer se reka Viti-pava izliva v Sočo. Od tu teče ob Soči do točke južno od Gorice, nato pa zavije proti zahodu in teče vzporedno s progo Gorica-Udine do Krmina, potem pa severno do mesta Čedad, v katerem živi mešano prebivalstvo, in se nadaljuje v severozahodni smeri skozi naselja občest Čedad-Tarcent, kjer je zopet mešano prebivalstvo. Severno od Tarcenta zavije ponovno proti severu in nato proti vzhodu, tako da vključuje slovensko dolino ob reki Režiji, ki je pritok Bele, slednja pa se izliva v reko Tagliamento. Od tu teče do gore Kamin, nadaljujoč se v severovzhodni smeri in sledi nekdanji avstro-italijanski meji, med postajama Pontabelj in Ponteba, na progi Benetke-Dunaj, končno pa doseže goro Roskofel, kjer se že začnejo naselja nemško govorečega ljudstva.

Tako vidimo, da teče samo južna stran narodopisne meje do točke blizu Gorice ob Soči, do čim se vije na severu (od Jadranskega morja do Krmina) vzhodno od avstrijsko-ogrsko-italijanske meje iz 1. 1914. V sredini (med Krminom in Kaminom) pa zapadno od te meje. Celo uradno italijansko ljudsko štetje iz 1. 1921 kaže, da živi v teh krajih (Benetki Sloveniji) 33.932 Slovencev. Na severni pa se narodopisna meja spoji z nekdanjo avstrijsko-ogrsko-italijansko mejo.

To je sedanja narodopisna meja. Vzhodno, na jugoslovanski strani, se ni od časa preseljevanja narodov nikoli živelo romanško kmečko ljudstvo. Seveda, zapadno od te črte so Slovenci izgubili mnogo krajev vsled italijanskega pritiska. Za to trditve pričajo zgodovinski dokumenti in poleg teh številna slovenska imena v krajih tega teritorija.

Gorica, znjenimi sedanjimi občinskimi mejami, je imela, kakor izpričuje avstrijski statistični iz 1. 1910, 44.333 prebivalcev, od teh 21.845 ali 45% Jugoslo-

vanje tvornice v Trstu. Ta jugoslovanska industrija je bila z enim mahom odrezana od najcenejših virov in je morala upazati surovine največ z železnico, kar je stalo veliko denarja. Končen rezultat teh nesrečnih okoliščin je bilo znatno zvišanje produkcijskih stroškov mlade jugoslovanske industrije.

Potrebno je opozoriti, da Jugoslavija lastuje pretežni del železniške proge, ki veže Trst z zaledjem, prav tako teče po jugoslovanskem ozemlju večina glavne proge Trst-Gorica-Jesenice. Radi tega bi lahko v bodočnosti Jugoslavija regulirala železnice z ozirom na glavne tržaške prometne žile tako, da ne bi koristila samo Trstu, temveč vsem zainteresiranim državam. Potrebno je drugih zalednih držav si bi lahko upoštevale z uvedanjem prostih con v pristanišču. Internationalizacija Trsta pa ne bi rešila problema. Za to trditve je mnogo tehtnih razlogov.

Tržaška industrija ne bi mogla nikoli biti regulirana na tisti ekonomski podlagi kot jugoslovanska, s katero je nerazdružljiva povezana. Potrebna vez med obema industrijama se ne bi mogla obdržati in Jugoslavija bi bila avtomatično prisiljena, iskati prometnega izhoda drugje, kar ji bi bilo v škodo, enako Trstu in državam, ki se poslužujejo tržaške luke.

Drug tehten vzrok proti internationalizaciji Trsta je, ker mesto ne more uspevati, če ne bi bilo nikogar, ki bi financiral železniške proge. Trst jih gotovo ne bi mogel sam, a z zvišanjem pristaniških pristojbin in davkov, se bi pa zaeno znižal promet pristanišča.

Uspehi partizanov iz Julijske Krajine

Bojevanje, ki so ga vodili proti sovražniku partizani iz Julijske Krajine, se je vršilo v najtežavnejših okoliščinah.

Vse prebivalstvo Julijske Krajine je sodelovalo v narodnem osvobodilnem gibanju, kajti Slovencev in Hrvatov je pomagalo tudi italijansko antifašistično ljudstvo. In ves ta antifašističen element želi biti združen v demokratični federativni Jugoslaviji.

Julijska Krajina je zemljepisno, narodopisno, gospodarsko in po volji njenega ljudstva sestavni del Jugoslavije, ali natančneje, federalne Slovenije in Hrvaške.

Njeni južni kraji so zemljepisno sestavni del skrajnega konca Dinarskega gorovja. Njena severna stran se razprostira v Julijske Alpe in nobenih njenih severnih krajev ne spada severni italijanski ravnini. Etnografsko pa je bila v zadnjih 13 stoletjih naseljena s Slovenci in Hrvati, to je z Jugoslovani. Italijanska manjšina, katera je pronikala v te kraje v nedavnih časih, pa živi izključno v mestih, ki so situirana na bistveno jugoslovanski narodni zemlji. Ta mesta nimajo nikakih vezi z italijanskim etnografskim teritorijem. Poleg Italijanov živi v teh mestih mnogo Jugoslovancev, v največ primerih 40 do 50 odstotkov od skupnega prebivalstva.

Trst, ostali kraji Julijske Krajine in Jugoslavija so nerazdružljivo povezani. Trst je za jugoslovanski eksport in import najboljše pristanišče, za Italijo pa ni nobene gospodarske važnosti. Trst je eno redkih velikih pristanišč, ki ne leži ob ustju reke in vsled tega ni nobene možnosti za cenen rečni promet v notranjost dežele. Radi tega se je razvila v zaledju pristanišča, v krajih Julijske Krajine in severne Jugoslavije, industrija, ki je tesno povezana z industrijami mesta Trsta. Tržaška industrija potrebuje jugoslovanske surovine in prav tako potrebuje Trst Jugoslavijo za konsumacijo svojih produktov.

Edina pravična rešitev je, da se združi Julijska Krajina v celoti z Jugoslavijo.

(Po New York Timesu—M. M.)

Obrazloženje proti Lavalu v oktobru

Pariz, 19. sept.—Pierre Laval, bivši načelnik lutkarske vlade v Vichyju v času nemške okupacije Francije, bo prišel pred vrhovno sodišče 4. oktobra. On je obtožen izdajstva Francije. Obrazloženje proti Josephu Darnaudu, bivšemu načelniku francoske milice, se bo pričela 3. oktobra.

Raziskave o vremenu

Vreme, o katerem ljudje menda govore več kot o čemer koli drugem, obsega še vedno številne uganke, dasi so meteorologi dognali mnogo reči, ki so bile nekdanj neznanne in nam znajo precej zanesljivo povedati, kaj imamo pričakovati vsaj za prihodnjih 24 ur.

Da vpliva sonce na našo zemljo, seveda ni nič presenetljivega. Sonce nam daje svetlobo, sonce nam daje toploto. S tem pa je pravzaprav kaj malo povedano. Znanost bi rada vedela več, mnogo več, najraje bi vedela vse, in v tem slučaju ne le zaradi teorije, ne le za knjige, ampak iz zelo praktičnih razlogov, za zelo stvarne namene. Mnogo ljudi se prav resno ukvarja z vremenskimi vprašanji in študira te pojave na mnogo različnih načinov, a med njimi je sodelovanje, ki bolj in bolj omogočuje, da se zbirajo rezultati in se sestavljajo nekakšen noten sistem.

Sonce pošilja na zemljo žarke, ki jo ogreva. Ni pa vse eno, ali padajo ti žarki na morje, na vrhove Alp, na Saharo, ali pa na severni led. V vsakem slučaju učinkuje odraz teh žarkov na različne način. Vrhu tega so pa tudi dognali, da energija teh žarkov ni vedno enaka. In potem so spoznali, da se širijo tako zvani ultravijoletni žarki veliko bolj od drugih in da obsegajo več energije.

Nekateri raziskovalci naglašajo, da nista sonce in zemlja edina telesa v prostoru in da morajo nekateri planeti imeti velik privlačilen, magnetičen in električen vpliv na razmeroma majhno zemljo, kar bi vse utegnili vplivati tudi na naše vreme. Tudi statistika mora pomagati. Tako je na primer sedaj dokazano, da suše zadnjih let, ki so bile zlasti na zapadu tako občutne, niso nič novega v tej deželi. Leta 1830 je bila zaznamovana ena, zopet leta 1886 ena, ki se je ponavljala deset let in bila prav tako katastrofalna kot zadnja, ki se je pričela leta 1930. Izračunali so, da se v Ameriki ponavlja suša približno vsakih 46 let in da traja vsaka približno deset let.

Bodimo previdni

Bodimo previdni z rabo besede "nikoli." Včasih so se v zgodovini človeštva pojavljali preokoli, napovedujoči kaj da bo. Še več, šestkrat več pa je bilo negativnih prerokov, ki so včasih hladnokrvno, včasih srdito, včasih zasmehljivo, včasih bolj po tistem trdili, da "tega nikoli ne bo."

Če bi bili v srednjem veku glasno napovedovali telefon ali celo radio, bi vas bili imeli za "coprnika." Car Ivan grozni je dal pogubit mladega Rusa, ki je izdelal primitivno letalo in res poletel. Pred petdesetimi leti so naši profesorji trdili, da ne bo nikdar mogoče krmariti v zraku. Če danes kdo pravi, da bodo ljudje letali od zemlje do Marsa, da bodo rabili atomsko energijo in odpravili vojno, je edini pravi odgovor: "Mogoče."

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani)

svetnike, na primer za zadržne trgovine, potem bi bili lahko ponosni in lahko rekli, da so denar dobro investirali. Na tisto, kar je župnik Oman sam zase zgradil, pa ne morejo biti ponosni.

Na slavu se je župnik najprej zahvalil Bogu, potem pa faranom. Bil bi velik šepet, če bi verjel njegovim besedam. Bog mu ni dal ničesar, pa se je vseeno najprej njemu zahvalil, to pa menda zato, ker je faranom zmešal pamet, da so ostali slepi.

Slavnosti je konec in vsi so veseli. Menim, da je gospod zadovoljen in priden in bo tudi v bodočnosti vlekel svoje ovčice za nos, če jih ne bo poprej srečala pamet.

Župnik Oman pošilja svojim faranom neke brošure o partizanskih grozodejstvih. Dosegel ne bo dosti ali pa nič, kajti mnogi so prepričani, da gospod ne govori resnice, vsaj tako se izražajo v pogovorih.

Neka žena modruje v A. D., da ni nobene razlike med fašizmom in komunizmom. Če je ni, čemu papež in vsa ostala črna reakcija tako silno nasprotuje komunizmu po vsem svetu, fašizem pa so blagoslovljali v dneh njegove moči in mnogi bi še danes radi videli, da bi ga vzpostavili.

Pod fašizmom je bilo svobodno izkoriščanje ljudstva, socializem pa gradi pot, po kateri bo delavec in pošten človek v splošnem prišel do bolj dostojnega življenja in zaeno pometel s pijavkami. To je razlika. Seveda, papežu in črni reakciji je vera deveta briga, boji pa se gospodarskega sistema, ki ga danes grade socialisti in komunisti. Kajti z vzpostavitvijo kolektivnega sistema se jim bo zlato tele iztrgalo iz rok.

Ko so pri A. D. (Ambrožič, Gabrovšek in drugi) trdili, da razkrinjujejo grozodejstva partizanov, je neka histerična žena napisala dopis v A. D., da so ji partizani ubili sina in družino. Sedaj pa je njen sin poslal telegram, v katerem ji je sporočil, da živi v Ljubljani, njegovi otroci pa v Sent Jerneju. Žena se je prenegala in nasleda propagandi, medtem pa še živi katoliški stebri še nadalje lažejo.

Župnik Jager iz Barbertaina je tudi ves iz sebe. Na njegove pridige, ne strah in ne laž, ne spremeni ljudskih simpatij do partizanov. Ameriški Slovenci v večini čutijo z narodom in partizani, ki so bli skozni veliko trpljenje v veliki meri radi črne reakcije, ki se danes skriva v Rimu.

Gabrovšek, Ambrožič in ostali katoliški stebri si lahko izrabijo jezike na priznicah in peresa s pisanjem, pa v zvezi temu ne bodo mogli preslepiti našega ljudstva in ga odvrgniti od SANSa. Mislim, da bodo naš narod pripeljali v vrste Lige katoliških Slovencev, toda se motijo, zelo motijo, kajti slednja organizacija služi Rimu in reakciji v splošnem, SANS pa narodu in pravici!

John Filipič.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

MEN—MEN

Needed at once

GENERAL FACTORY WORK • STEADY JOBS • GOOD PAY "EXCELLENT WORKING CONDITIONS"

TIME AND 1/2 OVER 8 HOURS EACH DAY

THE HINDE & DAUCH PAPER CO.

3301 WEST 47th PLACE

B-I-N-D-E-R-Y G-I-R-L-S

AUTOMATIC STITCHER FEEDERS

Also

GIRLS TO LEARN

DAY OR NITE WORK - BONUS - VACATIONS

GOOD WORKING CONDITIONS

Phone—CALUMET 5375

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Hereditarna za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto...

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year...

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vratajo...

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned...

Naslov na vse, kar ima stik s listom: PROSVETA 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

POTOVANJE PO WISCONSINU

Milwaukee, Wis.—Ko je bilo naznanjen konec svetovnega klanja, je bilo tudi konec mojega dela v tovarni...

Dne 1. septembra smo se naložili na avtomobil John Kobe, Frank Gruener in jaz in se odpravili iz Milwaukeeja po državi...

Potem smo se vozili po cesti 141 in se peljali skozi majhna mesta kot Stiles, Colman, Pound do Crivitzu. Nato smo zavili malo proti zapadu in se ustavili pri Mathu Sedlarju ml., ki ima lepo farmo...

Rojak Sedlar je nato odšel v hišo, in naznanil svoji ženi naš prihod. Ona je hitro pritekla ven, v levi roki držeč sekirico, desnico pa je ponudila v pozdrav...

Po pozdravu je gospodinja stekla čez dvorišče in nenadoma so pričele za hlevom silno kokačarski in vreščati kokoši, da se je razlegalo daleč na okrog...

Nato smo se odpravili na obisk k Sedlarjem sosedu Johnu Puelju. Tudi ta družina nas je prijazno sprejela. Pueljova farma je zelo velika, čez 500 akrov zemlje...

Drugo jutro smo jo zarano odinili, seveda, ne brez zajtrka. Mrs. Brajer, čeravno bolna, nam je pripravila okusen zajtrk. Odpeljali smo se od sedmih jutraj po cesti 13 skozi Pittsville, Wisconsin Rapids, Friendship, Adams in Wisconsin Dells...

Tisti čas je prišel na obisk tudi M. Valentin in ko me je zagledal, mi je dejal: "Louis, moja Prosveta mi bo kmalu potekla, ker pa ne nameravam še tako kmalu priti v Milwaukee, ti bom pa kar tukaj plačal za celo leto. Napisal sem mu pobotnico in se zahvalil."

—kmet. Ta revolucija naj bi strla fevdni jarem, uničila s tem temelj, na katerem je bila organizirana cela kulturno tedaj znana družba. V socialnem in političnem smislu so bili ostanki slovenskih kmetov veliko dalekosežnejša pomena kakor pa verska reformacija, za katero se je iz egoističnih nagibov ogreval tudi gospodujoči razred...

Dve močni gibanji tiste dobe sta pretresali temelje tedanje družbe—verska reformacija in kmetске vojne. Obe sta temeljili v bistvu na istih vzrokih. Tendence so si bile nasprotni in nezdržljivi. Od cerkvene reformacije ni pričakovalo ljudstvo ničesar. Saj zanj ni pomenila ta reformacija drugega, nego ojačanje njegovih gospodarjev...

Zaradi tega so socialni boji slovenskih kmetov v zgodovini našega naroda velik kres, ki je svetil daleč v temno bodočnost. (Se nadaljuje.)

Tako smo se zabavali v Crivitzu do 3. septembra. Naše gostitelje smo vprašali za dolg, toda niso hoteli sprejeti ničesar, narkar smo se zahvalili vsem skupaj za pravo slovensko gostoljubnost, nato pa smo se odpeljali po cesti 64 in vozili skozi mesteca Mountain, Antigo, Merrill do Medforda. V tem mestu ima Frank Gruener brata, ki ima veliko pekarijo z imenom George Gruener Bakery Shop. Pri njemu smo se ustavili in brata sta se pozdravila po mnogih letih.

V Medfordu smo se mudili eno uro, nakar smo zavili po cesti 13 skozi Little Black, Stetsonville, Abbottsford, Colby, Unity, Spencer do Marshfielda. V tem mestu smo se najprvo ustavili pri Johnu Brajerju. Ker sva dobra znanca, nas je povabil takoj v hišo in nam postregel s hladnim pivom in okusnim prizigrizkom, kar nam je zelo teknilo, zano pa nas je predstavil svoji boljši polovici, ki pa je precej slabega zdravlja, vendar pa nam je zagotovila, da bo pripravila večerjo in prenočišče.

S Kobetom sva se odpravila k sosednemu farmerju Franku Bojancu. Našla sva ga bolnega v postelji. Z njim se nisva videla od 1. 1927. Bil je bolj žalosten sprejem. Ni lahko, če gospodar leži v postelji in mora delati na precej veliki farmi sama gospodinja. Tako življenje je težko, zelo težko. Dokler so bili otroci doma, je že šlo, potem pa so se poženili, eden pa je pri vojakih. Žena je dejala, da bi prodali farmo, ako bi dobili kupca.

Obiskala sva tudi Franka Rotarja, ki ima lepo urejeno majhno farmo. Pohvalil se je, da mu gre prav dobro. Nato sva se napotila še k njegovemu bratu Petru Rotarju, ki poseduje obširne farme, a je dal polovico svojemu sinu in sedaj skupaj obdelujejo. Gre jim prav dobro in imajo vsega zadosti.

Ko sva se povrnila k Brajerjevima, je že čakala večerja na mizi, po večerji pa smo se pomenkovali. Brajer ima sina v službi Strica Sama, na farmi pa mora imeti najetega delavca, da mu pomaga.

Drugo jutro smo jo zarano odinili, seveda, ne brez zajtrka. Mrs. Brajer, čeravno bolna, nam je pripravila okusen zajtrk. Odpeljali smo se od sedmih jutraj po cesti 13 skozi Pittsville, Wisconsin Rapids, Friendship, Adams in Wisconsin Dells. V tem mestu se vidijo velikanske skale, strleče visoko proti nebu. Od tam smo se odpeljali po cesti 16 skozi Portage, Columbus, Wattertown, Oconmowoc, Hartland in Pewaukee, nato pa smo dospeli 6. septembra domov v Milwaukee. Prevozili smo 722 milj brez vsake nezgode ali nesreče.

V državi Wisconsinu je mnogo lepih krajev. Zaključujem in pozdravljam vse naročnike Prosvete in Proletarca. Louis Barbarich, zastopnik Prosvete in Proletarca.

RAZPRAVLJANJE O TEM IN ONEM

San Francisco, Cal.—Sedaj se veliko govori in govoriči, kdo je zmagal v prav kar končni vojni. Kakor običajno, oni, ki so najmanj pripomogli do zmage, si sedaj prisvajajo največje zaslu-

ge. Italija je bila sovražnica zaveznikov, danes pa hoče vse ugodnosti in najlepšo kokoško pečenko. To menda zato, ker so morili naše vojake, kateri so se borili tudi za njihovo svobodo. Svetu hočejo hinavsko pokazati, kako inteligentni in napredni je italijanski narod. Od vseh dežel, ki sem jih prehodil v mladih letih, sem opazil v Italiji največjo revščino in najslabše vzgojen narod.

Danes se temu narodu še vedno cedi fašizem od brade, toda tega nečesto priznati. V Italiji bo postal narod svoj gospodar šele tedaj, ko bo prišla na površje delavska stranka in skrbela za boljše življenjske razmere, ter odstranila kapitalizem in papeža. Oba škodujeta narodu, kar se je posebno izkazalo v tej vojni.

Amerika zasluži priznanje za hitro in velikansko produkcijo vojnega orožja in drugih potrebščin. Res žalostno, da so delavci, izdelovalci orožja, rabili orožje proti delavcu. Take zaključke so napravili fanatiki nacijske Nemčije in fašistične Italije. Ako se njim ne pokorimo, bomo vsi jedli "sauerkraut" in makarone.

Taka je civilizacija in inteligenca bojevityh narodov, zato so danes poteptani v blato, iz katerega se z Japonsko vred ne bodo izkopal še mnogo let.

Nikdo ne more tajiti, da Rusija ni pokazala zmčnosti in hrabrosti v tej vojni. Visoki voditelji obdčujejo rdečo armado, ker je bila skoraj poražena, vzlic temu pa se ni podala, temveč je z vsilo udarila nazaj in strahovito porazila najmilitarističnejšo deželo na svetu, nacistično Nemčijo!

Ali ni bil Stalin tisti, ki je neprestano zahteval tako zvano drugo fronto, kar je pomenilo pogin nacizma in fašizma?

V Prosveti št. 130 komentira Milan Medvešek med drugim tudi sledeče: "Pri tem pa pozabijo, da morajo tanke in aeroplane voditi živa bitja, življenje enega samega bitja pa je več vredno kot sto tankov ali tisoč aeroplanov." Kaj takega more zapisati človek, ki misli, kadar piše.

Milana Medveška osebno ne poznam, poznam pa njegovega očeta. Vsaj sodim, da je Ludvik Medvešek iz Clevelanda njegov oče.

Koliko so tanki in aeroplani vredni brez živega bitja? Človeška sila je absolutno potrebna za izdelovanje strojev in prav tako človeški um, da jih vodi. Aeroplani so na vseh frontah protektirali armado in mornarico.

Res čudno, da se nekateri tako radi vtikajo v notranje politične in delavske razmere Sovjetske Rusije. Rusija je dežela Rusov, zato naj jo Rusi sami vladajo! Kdor sovraži Rusijo in njene razmere, naj ne hodi v Rusijo.

Radi ali neradi, lokalni listi so morali priznati, da je bil ruski zunanji minister V. Molotov največja in najprivlačnejša osebnost na konferenci Združenih narodov v San Francisku.

Bodimo pravični in dajmo priznanje ljudem, ki so ga zaslužili s prelivanjem krvi. Jaz želim enake pravice kot moj sosed—

to je demokratično za vse, ki se borijo za svobodo in enakopravnost!

Peter E. Kurnick.

DUHOVŠČINA NAJ SE DRZI SVOJEGA POKLIKA!

Chicago, Ill.—Krščanstvo današnjih dni je postalo krščanstvo dolarja in vera ter cerkev se dandanes izrablja v obrambo reakcionarnih sil in premožnega sloja tako očito, da to tudi slepci lahko vidijo. Tisti kristjan, ki je res veren in bogaboječ, spolnuje verske in cerkvene dolžnosti, itd., če se postavi za svoje pravice in za pravice svojega sodelavca, navadnega zemljana, ni v očeh vatičanske hierarhije vreden, da ga solnce obsije; je komunist, prekucuh, ki ne zasluži drugega kot smrt in peko. Na drugi strani pa si lahko fašist, ki se pokihša na vse verske dogme, hodi v cerkev ali ne hodiš, živš po verskih prepisih ali ne, pa če si pripravljen braniti materialne interese katoliške cerkve, če treba tudi z orožjem, si kajpada dober kristjan.

Zupnijske dvorane, ki so svoječasnno služile v verske namene, so sedaj v več naselbinah spremenjene v komercialna podjetja, koder ni več grešno iigrati na razne srečke, dokler ima od takih iger dobiček zupnija. Če bi bile ljudske mase tako materialistične, kakor je katoliška duhovna gospoda, potem bi bila malokatera cerkev še odprta. Tisti, ki masam pridgajo o posmrtnem življenju, sami vanj najmanj verujejo, kar pričajo njihova dejanja, ampak hočejo dobro in ugodno živeti tukaj.

Tako na primer smo pred kratkim čitali v čikaških listih, da je 14. avgusta umrl v South Green Bay, Highland Park, katoliški župnik James David O'Neill, ki je tam pasel ovce trideset let. Ker je mož imel precej udobno življenje, se je računalo, da župnik najbrže ni zapustil več kot kakih pet tisoč dolarjev prihrankov, kar bi ne bila pretirana vsota niti za župnika, četudi ni imel družine. Toda, ko so odprli varnostno shrambo na banki, kjer je župnik hranil svoje prihranke, je bilo pa veliko iznadenje celo za sodnika, ki je bil imenovan za upravitelja zapuščine, kajti dobili so \$268,000 v gotovini in bcdnih! To pomeni, da je "šparovski" župnik dal povprečno skoro devet tisoč dolarjev letno na stran za "deževne dneve."

To je res lepa vsota in nihče bi mu je ne bi bil nevoščljiv, če bi bil mož tako tudi skrbel za delavce, ki so posekali njegovo cerkev in delodajalcem priporočal, da zvišajo delavske plače na stopnjo, da bi bili delavci, ki so posekali njegovo cerkev, dobili vsaj polovico tistega, kar je on letno prihranil, v obliki svojih plač. Razume pa se, če bi bil kaj takega pridgal, da bi tudi njegovi dohodki ne bili tako visoki, zato je tudi razumljivo od kod so prihajali. Ampak revni ljudje kljub takim in podobnim odkritjam nesejo denar, da si kujejo posmrtna nebesa tam, kjer se zanje kuje pekel na tem svetu.

Ta vojna je verski fanatizem izredno pojačila v tej deželi, kar je razumljivo, kajti vlada je v teku vojne nudila religijam vsostransko oporo v navduševanju bojevityosti, ampak kadar pride tako daleč, kot je prišlo v Rusiji pod carji, ali v prejšnji habsburski monarhiji, da bo cerkev nevidna vladi in ne ljudstvu, tedaj pride isto, kot je prišlo v omenjenih državah z vero. Da-

Edward Bykowski, ki je bil ranjen v vojni, se je podal v Washington in pričel piketirati pred kapitolom v znak protesta proti senatorju Bilbou iz Missisipija, ki javno očuva na razno sovražtve in bruhaj iz sebe nacijski strup.

nes ima katoliški nadškof Spellman v tej deželi večjo besedo kot kateri koli posamezni delavnik in vera mu služi le za krinko, pod katero vrši politične intrige v interesu velikega biznisa. Brezbržno ljudstvo tega kontinenta se bo morda enkrat še bridko kesalo, ker kaj takega trpi, toda takrat bo že lahko prepozno. Če bi se duhovščina brigala izključno za svoj poklic, politiko pa prepustila onim, v katerih področje spada, bi imela mnogo več resnice pred javnostjo in več zaupanja med ljudstvom, toda tega si ne da dopovedati, kot si ni dal slovenska v Jugoslaviji. Finančno in moralno je podpiral Rim, in s tem seveda italijanski fašizem, kateri je prav barbarsko postopal s primorci mi Slovenci, sedaj pa zanje govore. Slovenski narod v dnevni vini si bo brez dvoma zapomel svoje "prijatelje."

F. A. Vidar.

ŠTEFAŽA V NEWBURGHU

Cleveland, O.—V Newburghu se je bliskalo in grmelo, kakor da prihaja sodni dan. Ko pa sem se malo ogledal naokoli, sem videl, da le tolejšo na veliki bojni pri Ameriški Domovini. Tako hvala, toliko pisanja o dobrotah velikega izvoljenca!

V Newburghu je praznovan izvoljenec 30-letnico težkega delovnega in moralnega dela med svojimi ovcicami in kostrnarji. Prijatelji, težko in zasluženje delo je v tovarnah, ne pa v župniščih, kajti blaženi gospod sam vodi ovčice v Rdeče morje...

Eden dopisnikov v Ameriški Domovini opisuje 30-letnico zaslužnega gospoda takole: "On je mladi gospod pred 30 leti prvi nastopil pred nami, ga je ljudstvo gledalo, on pa je gledal svojo čredo."

Kaj pa je prav za prav čredo? Živina, buše, ovce in opice. To rej se sami pravilno imenujeta. Newburški rojaki-farani so silno pognosni na delo rovtarskega fajmoštra in novičarja. Vse ves kličejo skupaj, naj si ogleda, kaj vse je gospod zgradil v teku 30 let. Cerkev, šola, župnišče, dobil v svojo faro pobožne nune za nameček pa je dal postaviti tudi nove stopnjice.

Lahko je graditi z drugim denarjem! Koliko je dal on iz svoje jega žepa? Ne, tega nam ne povega. Revni in neumni delavci ste mu znosili tisoče in stotince dolarjev, on pa je denar prinesel hraniti. Toda ne za vas, temveč sam zase, za škofa in papeža. Vašega pa ni tam drugje kot spomini in na te spomine si lahko zelo ponosni...

Znamenje časa. Ni še dolgo, ko je bilo dela na pretege, zdaj pa se še polnijo ulice z brezposelnimi delavci. Slika kaže demonstracijo članov unij CIO v Chicagu, kjer je 7000 delavcev demonstriralo v "looptu" in zahtevalo od vlade, naj podvzame akcije za polno uposlenost. Takih demonstracij bo po deželi več in več.

Reformacija in socialni boji slovenskih kmetov

Velika zemljiška gospoda je skušala spraviti kolikor največ mogoče zemlje nase. Prvi, ki so se morali ponižno stisniti, so bili mali plemenitniki, ki so kmalu morali iskati prikladnih služb pri večjih posestnikih in na dvorih ter v vojaškem stanju. Akumulacija kapitala je napredovala nevzdržema, kakor pozneje v manufakturi in dandanes v kapitalističnem veleobratu. Za malimi plemenitniki so prišli na vrsto kmetje. Zasaditega se je pripetilo, da je bilo tudi na deželi vedno več revščine, da so imeli kmetjski domovi preveč ljudi, ki jih niso mogli rediti. Nastal je kmetjski proletarijat. Ta je bil indirektni posepevatelj dolgoletnih vojn, ki jih ima srednji vek. Ne le malo, propadlo plemstvo, temveč tudi kmetjski sinovi so odslej služili v vojnih četah. Ti vojaki so služili vsakomur in kdor jih je boljše in točnejše plačeval, jih je dobil.

Vojna in klanje, ropanje in moritev, je postalo družabna potreba, ki jo je rodila nenasitna akumulacija zemlje v rokah velike plemnitne gospode. Ti kmetjski sinovi so se, ko so si po vojnah in napadnih naplenili nekoliko premoženja, zopet vračali domov in začeli zopet kmetovati: S seboj so prinesli iz tujine vajo v rabi orožja in vojnega, razuzdanega duha. V vojnah, kjer so služili proti plači kot pešci, ki so prihajali tako zopet do militaristične veljave, so se navadili ugodnejše in boljše ter svobodnejše živeti, nego pa so živeli doma kot brezpravni podložniki.

Seveda so se kmetске vojne in kmetjski upori začeli pojavljati šele potem, ko se je kmetovo stanje zopet izdatno poslabšalo. Dva činitelja v tedanji strukturi družbe sta mogočno vplivala na to: Trgovski kapital in absolutni vladar.

Trgovski kapital se je ojačil vsled pomnožene produkcije blaga in trgovine. Ta kapital pa je, čim bolj se je pomnoževal, ustvarjal tudi močno, ugledno in blestečo državno oblast združeno v roki domačega kneza in vladarja. V ta namen je bilo treba pokoriti oblastno in mogočno plemstvo.

Kapital ni mogel in ne more upoštevati ničesar drugega, nego samega sebe. On je potreboval te močne in ugledne državne oblasti, da je varovala notranji, domači trg, in da je mogel z njeno pomočjo, s pomočjo državnega aparata, se uveljaviti na svetovnem trgu.

Na svetovnem trgu je potreboval kapital te moči, da ga je branila pred tujo konkurenco. Ta smer je v svoji upravi zahtevala predvsem dvoje: birokracijo in plačano vojsko. Oba ta dva činitelja sta jako posepevala absolutno vladarstvo, absolutnega deželnega kneza. Močni in absolutni knez je mogel krotiti ošabno plemstvo, ki je začelo vedno pogosteje iskati lahkih in častnih dvornih služb.

Naravno in jasno pa je, da je boj med podložnim kmetom in fevdnim gospodom le podpiral trgovski kapital v njegovem stremljenju, ker je oba slabil in ju napravil vedno manj nevarna. Jako dobro se to izpozna ravno pri uporu slovenskih kmetov, ki so poklicali na pomoč cesarja Maksa in ki je pri tej priliki dal mnogo povodov za pritožbe proti cesarskim uradnikom.

(Plemstvo se je močno pritoževalo nad "Umrčeterji," ki jih je cesar poslal med kmete, da poizvedo njihove pritožbe. Ti cesarjevi odposlanci so baje ščuvali kmete, naj se pritožijo proti svojim gospodarjem. In če se kmetje niso hoteli pritožiti, so jim celo grozili, da so spravili iz njih, kar so hoteli.)

V tej dobi se je položaj odvisnih kmetov silno poslabševal. Še vedno so se vse državna in deželna bremena nalagala veleposestnikom in le v manjši meri mestom vsled neurejenega davčnega sistema. Veliki posestnik je bil zvalil redno vsa bremena na kmetjska ramena. Toda če so v prejšnjih časih—posebno v štirinajstem stoletju—mesta pomagala kmetom, je sedaj to nehalo.

Privč se je pomnožil trgovski kapital, vsled česar je oslabeo kmetom prijazno malo meščanstvo, in drugič so se naselili v mestih in si tam zidali hiše in palače veliki plemenitniki. Prej kolikoraltako svobodna mesta so postala odvisna od milosti vladarja. Čim odvisnejše pa je postajalo malo meščanstvo, živeče še v starih kmetjskih tradicijah, tem bolj je ginila v mestih—večjih namreč—stara demokratična smer na škodo kmetškemu ljudstvu.

Naravna pomnožitev prebivalstva, opuščanje spremstev—ki je bilo za časa naturalnega gospodarstva v vsaki plemiški hiši jako mnogobrojno—pomnožitev državnih in deželnih davkov, oduške obresti in napesled okolnost, da so se mesta zaprla kmetom—vse to je silno množilo vrste kmetскеga in najnižjega proletariata. Nastala je splošna revščina.

Toda tudi v teh težkih časih so imeli kmetje svoje zaveznike. Deloma so bili to malomeščani, deloma pa rudarji kot predstavitelji industrialnega proletariata.

(Pri uporu slovenskih kmetov 1. 1514.—1516 je bil upornim gorenjskim kmetom poleg kmeta Klandra voditelj tudi neki krojač iz Radovljice, in na Dolenskem je pomagal upornim kmetom celo plemenitaš Franc Glanhofer iz Dragomlja. Ta je dal kmetom na razpolago mal pot (Karrenbuechse), s katerim so pozneje oblegali grad Andreja Lamberga pri Novem mestu. (Dimitz Geschichte Krains.)

Industrialni proletarijat je že tedaj sklenil nekako zvezo z nezadovoljnim kmetstvom. Za slovenske kmetске upore ta zveza sicer ni imela večjega praktičnega pomena iz enostavnega vzroka, ker je primanjkovalo razvitega industrialnega proletariata. Drugače je bilo seve v Nemčiji, kjer je strastni sovražnik Lutra, Muenzer organiziral s pomočjo industrialnega proletariata kmetsko vojno, ali na Češkem, kjer se je v husitskem zmagovalnem ognju utrdil Tabor.

Revoluciji tedanjega časa je stal na čelu—prav posebno pri nas

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman

Spisal
dr. Ivan Tavčar

(Nadaljevanje)

"In Bog mu daj svoj blagoslov!" vzklikne Capodistrias.

"Bog ga mu morda da!" se oglasi Metternich ironično, "a Rusija in Avstrija mu ga ne dasta! Ni li tako, ljubi Nesselrode?"

Nesselrode: "Njega veličanstvo je že ukazalo, da se knezu Ypsilantiju odvzame patent ruskega generala."

"To je zopet vaše delo, svetlost!" se zajezi Capodistrias.

"V zaslugi bi si štel, da bi bilo," odgovori Metternich, "a verujte mi, da s carjem Aleksandrom o tem nitu besedice nisem govoril. Tudi je šele ravnokar došel kurir, ki je prinesel vest o smrti gosudarja."

"In kakšega kandidata boste podpirali, vaš svetlost?" vpraša Capodistrias.

Po mislih mojega prevzvišenega suverena je Callimachi edini, ki more priti v poštev."

"In zakaj ne knez Ypsilanti?"

"Ali naj govorim odkritosrčno, ekscelencu? Zategadelj ne, ker je Grk in revolucionar!"

Zopet je odhitel, da pozdravi prišleca, in zopet je grškemu grofu nekaj siknilo izmed zob.

Ko so bili vsi zbrani, je knez Metternich vstal; za njim so vstali vsi drugi. Galonirani strežaji so odprli vrata v veliko konferenčno dvorano, ki je bila razsvetljena kakor neka plesna dvorana. Knez se je v hipu izpremenil, postal je v trenutku pravi kongresni "bog". Poprej slabim dvopim pristopen, je imel sedaj obraz kakor iz kamna. In nepopisna ošabnost mu je priveslala na ta obarž ter ga preplula.

Prvi je vstopil v posvetovalnico; za njim so se razvrstili drugi kongresniki in sicer ravno v istem redu, kakor so bili poprej prihajali.

Današnja seja je imela poseben namen. Vsi vemo, kaj se je kuhalo na različnih kongresih v tisti dobi. Nazadnjaki, ki so povsod imeli državna krmila v svojih rokah, so hoteli iztrebiti vse tisto, kar je bil francoski prevrat zasedal na njivo človeštva. Zatreli so hoteli vse žlahtne sadove te revolucije, meneč, da je kaj takega mogoče in v njih oblasti. Oklenili so se svojih "principov." V nobeni dobi tako imenovani "državni spisi" ne govore toliko o "principih" kakor ravno v kongresni dobi! Vsaka druga beseda, ki jo je zapisal Gentz, je bila "princip."

Glavni princip—pa je bil, da mora v stari Evropi ostati vse lepo pri starem, da se vladni sistemi nikjer ne smejo izpremeniti, da nimajo narodi ničesar govoriti, visoki suvereni in ministri pa vse. Zategadelj se je morala konstitucija v Neapolju zopet odpraviti, ker so bili visoki suvereni, oziroma njih ministri soglasnega prepričanja, da je bil neapoljski prevrat revolucionaren, zategadelj nedopusten. Stari kralj je bil sicer prisegel na novo konstitucijo, a ta prisega se mu je bila izsilila; zatorej je bila neveljavna. "Princip" je tedaj zahteval, da se nova vlada odpravi in da zasede Avstrija z oboroženo roko kraljevino obah Sicilij. Vse to je že bilo sklenjeno pri malih konferencah, a današnja glavna seja je imela namen, "principom" na slovesen način pripomoči do slovesne zmage ter jih obenem objaviti neapoljskemu ustavnemu ministru, markiju de Gallo. Le-ta je bil z velikimi težavami pricapljal za svojim kraljem v Ljubljano, a le neradi so ga, kakor bomo videli, za kratek trenotek pustili pred visoki kongres.

Knez Metternich je začel sejo ter ukazal najprej Frideriku Gentzu, naj prečita dva obsežna spisa, katera je bil dvorni svetnik že nekaj tednov koval v potu svojega obraza. Na prvem mestu je prečital Gentz širokobesedno "deklaracijo", v kateri se je svetu nanzpanjalo, kaj se je v Neapolju vse zgodilo, kako so mučili starega kralja, kako se je potem le-ta v družbi visokih suverenov potil in trudil, da bi svojemu narodu, katerega je vedno tako gorko ljubil, pridobil največjo srečo in največje blagostanje. Ker pa vse vrline priletnega kralja pri neveljnih Neapolitancih niso nič izdale, se je nanzpanilo svetu dalje, da je Avstrija zbrala v svojih laških provincijah armadni voj in da je ta na podstavi v Ljubljani sprejetih sklepov dobil sedaj povelje, naj prekorači Pad.

Vse to se je imenovalo ukrep stroge potrebe—"eine Massregel der strengen Nothwendigkeit!" Ob koncu pa se je patetično širokoustilo: "Svetost vseh obstoječih pravic, neodvisnost vseh pravnoveljavnih vlad, nedotakljivost njih ozemlja—to so temelji, od katerih se niti najmanjši sklep združenih monarhov ne bo odmaknil." Nato se je prečitala ravno tako dolga "instrukcija", ki se je imela doposlati avstrijskemu, ruskemu in pruskemu poslaniku v Neapolju, katerim se je zaukazalo, da naj pritiskajo na regenta, vojvodo kalabreškega, da ne bo delal sitnosti.

Ko sta bili prečitani deklaracija in pa instrukcija, zakliče Metternich: "Ekscelencu Nesselrode?"

Le-ta tiho odgovori: "V imenu vzvišenega svojega suverena se strinjam!"

Se preden je pozvan, se oglasi Capodistrias: "Strinjam se; imam pa nekaj pomislekov!"

Sedaj se je pričelo streljanje med njim in Metternichom, kakor se je dogajalo skoraj pri vsaki konferenčni seji. Mladi sekretarji, sedeč ob strani pri malih mizicah, so zvijali vratove ter komaj pričakovali užitka, ki jim je obetal osladiti toli dolgočasno kongresno sejo, pri kateri niso imeli ne pijače, ne živahnih deklet iz laške opere.

"Prosim, ekscelencu," izpregovori Metternich s hladno vljudnostjo, "povejte pomisleke! Rade volje jih hočemo poslušati!"

Pri tem je položil nežno, belo svojo roko, na kateri se je od briljantov vse lesketalo, na usta, kakor bi hotel prikriti zdehanje, ki ga je napadalo pri pomislekih grofa Capodistrias.

S tenkim glasom je pričel Capodistrias: "Izborno je sestavljena kakor deklaracija tako instrukcija. Oboje dela čast duševnemu očetu teh dvojkov, našemu ljubemu Gentzu."

"Ne bi blagovollili ostati pri stvari, ekscelencu?" ga prekine Metternich, čuteč udarec, ki se mu je hotel priložiti z Gentzem.

"Delo hvali mojstra, in zakaj bi se to ne smelo pri tej slovesni seji izreči?"

"Izrečite rajši svoje pomisleke!"

(Dalje prihodnjič)

Črtice in povesti

Spisal F. S. Finigar

(Nadaljevanje)

Nekoč naleti na vri dečke. Bil so nekoliko starejši od njega. Kurili so v gozdiču in pekli kokosi. Ko se jim približa, ga obkolijo in mu zažugajo, da ga obesijo na hrast, če zine le besedico o tem, kar je videl.

Spočetka se jih je Frice bal. Ko jim pa pove vse, kaj je in kako mu je, so sklenili z njim prijateljsko zvezo. Dobil je bedro kokosi in povedali so mu, kam naj jutri pride.

V gozdu je bila majhna duplina. Tam je bil brlog mladih tatitčev, tam je bila poslej Friceva šola.

Ko je izostal prvo noč in strahil pri nekem hlevu, kjer so kradli piščeta, mu je bilo nezno. Zdelo se mu je, da so se gibala tla pod njim, da se odpira peklo, da čuje rožljanje verig. Ob vsakem hrestljanju nočnega hrošča je zadrževal, klic skovirja ga je vznemiril, da je hotel bežati.

Prebil je prvi poskus. V jutru je zaplapolal ogenj in Frice se je najedel po davnem času do sitega—najedel pečenke.

Poslej ga ni več skrbelo. Frice je bil svobodan.

Čez nekaj mesecev je pa stal ubogi Frice pred sodiščem. Ko je zvedel sodbo—devet mesecev

v zapor—mu je posijalo z vso mogočno lučjo v dušo, bridko spoznanje. Sesedel se je na zatožni klopi in pričel jokati. Verjeti ni mogel, da je resnica, kar se godi. "Mama, moja mama!" je donelo po sodni dvorani. Ljudstvo je mrmraje odhajalo, sodniki so urejevali spise, njegovega joka ni poslušal nihče.

Za njim se je zaprla celica in začel je živeti ono strašno življenje, katero mu je izpilo ves mozeg. Ljubeznive besede in misli več. Kletev je bila hrana njegovi duši, psovanje—namesto materinskega ljubkovanja; ostudne reči je moral poslušati, o groznih grehah je izvedel med tovariši, ki so se smejali njegovi neumnosti. Ne—ne—z njimi on ni mogel! In radi tega sovraštvo, pikanje, zaničevanje! Če se je pritožil, dvignilo se je sto glasov zoper njega, in bil je on, ki je zakrivil vse—drugi so bili nedolžni.

Fricu je glava klonila, lica so mu pobledele, oči so se mu skrile globoko pod čelo. Jed mu ni dišala, žalost mu je objela dušo in v tihih nočeh so se kopalne te bolne oči v solzah . . .

Minuli so oni meseci . . . Svobode ni bilo. Iz ječe v ječo—v prisilnico. Mrzli para-

grafi so ga tirali dalje, da zadosti pravici do zadnje nitke.

To ni bil več deček—to je bila smrtna senca.

Za nekaj dni si je sicer za spoznanje opomogel. Sumljiva rdečica je pobarvala blede obraz—pa to je bila le iskra, ki je z zadnjo močjo zažarela—potem je pa umrla za vedno . . .

Po strehah je cvillil vihar tisto noč. Frice je vztrepetal na postelji.

Smrtni boj— "Recite mami, naj mi odpusti. —Pozdravite jo—in še—očeta—o, Bog, zakaj . . ."

Posinele ustnice so poljubile razpelo, iz mrtvih oči je pritekla zadnja solza.

Vračal sem se zamišljen čez mrzlo dvorišče. V duši mi je trepetalo Fricevo poslednje vprašanje: O, Bog, zakaj . . .

MARA

V drevoredu je zbužala pozornost. Gizdalini so natikali monokle in gledali za njo. Gruče častnikov so se izzivajoče in predrzno ozirale v njene jasne oči; ko je s ponosnimi koraki odšla za pet kostanjevih debel dalje, še ni nihče okrenil glave. Šele ko jo je množica šetalcev skrila in je bilo videti le še svetle širokega slamnika, šele tedaj je zamrmrala gruča hkrati isto vprašanje: "Kdo je ta?"

Sedemnajsto leto je bila dovršila. Dala je slovo institutu in se vrnila v mesto k stari teti. Staršev ni imela več. Prav zato je bilo menda v njenih prsih tako tesno. Zdelo se ji je, da je edino teti, ki jo ljubi.

A ta je bila starokopitna, Mara ni umela. Včasih ji je Mara pričela pripovedovati. Njeno lice je žarelo, iz srca je hotelo nerazumljivo hrepenenje, a vselej ga je s silo ustavila, udušila kipeče besede, se teti nasmejala, stisnila jo k sebi in ji rekla: "Kajne, tetka, kako sem neumna!"

"Čenčica, čenčica!" je brbljala teti in dobre oči so skrivale v radostni rosi, njeno srce je bilo ponosno in v prečutih nočeh je pogosto modrovala, kaj bo neki iz tega dekleta, ki govori tako modro, tako čudno učene stvari.

Zato je Mara od dne do dne bolj zaklepala svojo dušo. Od narave je imela vcepljeno nezaupnost. Imela je učiteljice: zdelo se ji je, da jo ljubi. Vzgojiteljice so bile nekatere kar zaljubljene vanjo. Večkrat je začela z njimi govoriti iskreno, iz duše so ji silile skrivnosti. Gledala je vselej s svojimi velikimi očmi vprašujoče v njihovo lice—a preden je bila res iskrena, se je ustrašila, hipoma umolknila, goste črne obrvi pod visokim, belim čelom so se naježile, ustnice je stisnila pa hitela h klavirju, kjer je udarila najbolj divje akorde—ali pa se je naslonila na okno ter brezizrazno gledala na vrt, na ulico, na nebo.

(Dalje prihodnjič)

Razni mali oglasi
BOYS & MEN
Needed as
SHOE WORKERS
Steady work
Good Pay
J. P. Smith Shoe Co.
617 NO. SANGAMON

WE NEED PLASTIC MOLD MAKERS
Must be experienced
PERMANENT
Apply at once
Sheridan Electronics
2850 So. Michigan Ave.
Phone—Calumet 2100

GRINDERS
For Stainless Steel Utensils
Top Pay—Good working conditions
Steady work
2535 W. Maypole Ave.
SEELEY 8301

OPERATORS
SINGLE NEEDLE MACHINE FOR PAJAMAS AND SLIPS
Jean Garment Co.
500 So. Throop St.

MEN - WOMEN - GIRLS
STOP!!! LOOK NO FURTHER
If you are looking ahead to assurance and security with
National Food Manufacturer Packaging Food Products
No experience necessary—Good Pay with Rapid Advancement—"Just No Better Place to Work"—Lake St. "L" at Door—Block from Washington Blvd. Bus—2 Blks. Madison
CONFECTIONS, INC.
173 N. Ogden Avenue

—MEN—
For
GENERAL FACTORY WORK
Experience not necessary
HOURS:
8 A.M. to 4:30 P.M. and 4:30 P.M. to 12:30 A.M.
Steady work year round
SHOTWELL MFG. COMPANY
3501 POTOMAC AVE.

DEKLETA IN ŽENE
IZKUŠENOST NI POTREBNA
MI VAS NAUČIMO VSE, KI SE TIČE KNJIGOVEZNIŠTVA
7:15 A.M. to 3:45 P.M.
3:45 P.M. to 12:15 A.M.
12:15 A.M. to 7:15 A.M.
NAJBOLJŠA PLAČA OD ZAČETKA
STALNO DELO
W. F. HALL PRINTING COMPANY
4600 DIVERSEY

Razni mali oglasi
POTREBUJEMO MIZARJE
IN POMOČNIKE NA STROJH
za razna dela.
STEINPRESS STORE FIXTURES
4245 W. Kinzie St.
Phone Van Buren 6140

GIRLS & WOMEN
Needed as
SHOE WORKERS
Steady work
Good Pay
J. P. Smith Shoe Co.
617 N. SANGAMON

AUTO MECHANICS
No Reconversion Problem at
Gold Coast Motor Sales
You Can Earn \$85 to \$100
Per Week with
Ford, Mercury and Lincoln Dealers
1510 N. Clark St. - DEL. 3100

DRAFTSMEN
● ARCHITECTURAL
● STRUCTURAL
● MECHANICAL
FAMILIAR WITH INDUSTRIAL AND COMMERCIAL WORK
Splendid Opportunity
VICTOR S. CHORN
ARCHITECT
4744 WEST RICE ST.
PHONE: EST. 4200

H-E-L-P-E-R-S
on BROWN & SHARPE
AUTOMATIC SCREW MACHINES
(On the job TRAINING to become an Operator)
45 HOUR WEEK
Milled Screw Prod. Co.
2016 West Lake St.

Good Husky Men
For Work in Beverage Plant
Heavy Work, But Top Pay
6 DAY WEEK
Apply
California Beverage Company
3030 W. Filmore St.

MEN - WOMEN - GIRLS
STOP!!! LOOK NO FURTHER
If you are looking ahead to assurance and security with
National Food Manufacturer Packaging Food Products
No experience necessary—Good Pay with Rapid Advancement—"Just No Better Place to Work"—Lake St. "L" at Door—Block from Washington Blvd. Bus—2 Blks. Madison
CONFECTIONS, INC.
173 N. Ogden Avenue

—MEN—
For
GENERAL FACTORY WORK
Experience not necessary
HOURS:
8 A.M. to 4:30 P.M. and 4:30 P.M. to 12:30 A.M.
Steady work year round
SHOTWELL MFG. COMPANY
3501 POTOMAC AVE.

DEKLETA IN ŽENE
IZKUŠENOST NI POTREBNA
MI VAS NAUČIMO VSE, KI SE TIČE KNJIGOVEZNIŠTVA
7:15 A.M. to 3:45 P.M.
3:45 P.M. to 12:15 A.M.
12:15 A.M. to 7:15 A.M.
NAJBOLJŠA PLAČA OD ZAČETKA
STALNO DELO
W. F. HALL PRINTING COMPANY
4600 DIVERSEY

Razni mali oglasi
SHEET METAL & TRUCK BODY BUILDERS
TRUCK MECHANICS
Steady Work - Good Pay
1821 W. 33rd Place
LAFAYETTE 2000

SLOVENE WOMEN, you are needed.
—Good working conditions.—TOP SALARY.—No Sunday work. "We are right in your own neighborhood." Apply at once
2507 W. Cermak Rd.
Phone Lawndale 4477

HISA NA PRODAJ
Za \$1000 takoj kupite dve nadstropji hišo. 50 čevljev lota. Cena je \$6,500.
Kličite Diversey 0690

OPERATORS
Power machines; men's caps; good pay; steady work.
EASTERN CAP CO.
330 S. Franklin
Wabash 1933

\$50.00 NAGRADE
Ako veste za koga, ki ima dobro karo na prodaj, ali prodate vašo karo za izredno dobro ceno. Kličite SEELEY 0607 po 6 P.M. ali pa JUNIPER 7810.

"Slovene Men Work in Your Own Neighborhood"
WOODWORKERS
ROUTER HANDS
SAWYERS
TRAINEES
PLENTY OF OVERTIME
PAID LIFE INSURANCE
RETIREMENT PLAN
Service Industries, Inc.
2025 S. Calumet

BOYS & MEN
PERMANENT WORK
Under 45
To work in pressroom and other departments
NO EXPERIENCE NECESSARY
SPLENDID OPPORTUNITY
GOOD PAY
DAY OR NIGHT SHIFT
APPLY
2436 W. 15th St.

WOMEN-GIRLS
We have Openings for:
PACKERS - WRAPPERS
in our General Manufacturing and Bakery Departments
NO EXPERIENCE NECESSARY
GOOD PAY
Group insurance—Paid vacations
GOOD FUTURE
NATIONAL TEA CO.
1000 N. Crosby St.
(1000 North—600 West)

WOMEN-GIRLS
We have Openings for:
PACKERS - WRAPPERS
in our General Manufacturing and Bakery Departments
NO EXPERIENCE NECESSARY
GOOD PAY
Group insurance—Paid vacations
GOOD FUTURE
NATIONAL TEA CO.
1000 N. Crosby St.
(1000 North—600 West)

DRAFTSMEN
Layout Detail Men
on Medium and Heavy Machinery
SEVERAL OPENINGS WITH UNUSUAL OPPORTUNITIES TO EXPERIENCED CAPABLE MEN
5 DAY—40 HOUR WEEK
EXCELLENT SALARY—PAID VACATION
GROUP INSURANCE AND MANY COMPANY BENEFITS
RAYMOND PULVERIZER
1319 NORTH BRANCH
Near Elston and Division Streets

Razni mali oglasi
Permanent Jobs for
MEN & EX-SERVICE MEN
BLACKSMITH FINISHERS
(Experienced on MOTOR TRUCK BODIES preferred.) TOP WAGES
Jacob Press & Sons
3320 Normal Ave.

M-E-N-M-E
To work in
Large Meat COMMISSARY
in the following positions
Cooler Men
Checkers
Crew Loaders
Cutters
Luggers
(Day or night shifts)
Hourly rates—Nights 83c to 85c
Days 85c to \$1.00
Paid Vacations—Group Insurance
NATIONAL TEA CO.
310 No. Peoria St.

MEN—WOMEN GIRLS
For
BINDERY
AND LIGHT
FACTORY WORK
FULL OR PART TIME
International Tea & Salesbook Co.
319 North Whipple

ŽENSKE
ki ste bile uposlene v industriji
Ali gledate za delo?
TELEFON KOMPANIJE RABI
HIŠNICE
(JANITRESSES)
Ženske za čiščenje v delih mesta
od 5:30 pop. do 12. ure pop.
Rabimo tudi POMAGALKE V JEDILNICI
Oglasite se v uposlovalnem uradu za ženske
ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY
v pritličju
309 W. Washington St.
CHICAGO

WOMEN-GIRLS
We have Openings for:
PACKERS - WRAPPERS
in our General Manufacturing and Bakery Departments
NO EXPERIENCE NECESSARY
GOOD PAY
Group insurance—Paid vacations
GOOD FUTURE
NATIONAL TEA CO.
1000 N. Crosby St.
(1000 North—600 West)

WOMEN-GIRLS
We have Openings for:
PACKERS - WRAPPERS
in our General Manufacturing and Bakery Departments
NO EXPERIENCE NECESSARY
GOOD PAY
Group insurance—Paid vacations
GOOD FUTURE
NATIONAL TEA CO.
1000 N. Crosby St.
(1000 North—600 West)

WOMEN-GIRLS
We have Openings for:
PACKERS - WRAPPERS
in our General Manufacturing and Bakery Departments
NO EXPERIENCE NECESSARY
GOOD PAY
Group insurance—Paid vacations
GOOD FUTURE
NATIONAL TEA CO.
1000 N. Crosby St.
(1000 North—600 West)

WOMEN-GIRLS
We have Openings for:
PACKERS - WRAPPERS
in our General Manufacturing and Bakery Departments
NO EXPERIENCE NECESSARY
GOOD PAY
Group insurance—Paid vacations
GOOD FUTURE
NATIONAL TEA CO.
1000 N. Crosby St.
(1000 North—600 West)

WOMEN-GIRLS
We have Openings for:
PACKERS - WRAPPERS
in our General Manufacturing and Bakery Departments
NO EXPERIENCE NECESSARY
GOOD PAY
Group insurance—Paid vacations
GOOD FUTURE
NATIONAL TEA CO.
1000 N. Crosby St.
(1000 North—600 West)